

Τα τέσσερα κείμενα που περιλαμβάνονται στον τόμο αποτελούν τη συμπυκνωμένη γνώση τεσσάρων ειδικών στη μελέτη της αρχαίας Μακεδονίας και ακολουθούν μια διεπιστημονική προσέγγιση, όπως επιβάλλεται από τη φύση του ερευνώμενου θέματος. Το πρώτο κείμενο εστιάζει σε θέματα σχετικά με την ιστορία της Μακεδονίας από τις απαρχές της ιστορικής περιόδου έως την ελληνιστική περίοδο, το δεύτερο ασχολείται με τα αρχαιολογικά δεδομένα, στο επόμενο συζητούνται οι φιλολογικές μαρτυρίες της αρχαίας Μακεδονίας, ενώ στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται μια συστηματική συζήτηση των γλωσσικών δεδομένων. Κοινή συνισταμένη που λειτουργεί ως ενωποιητικό στοιχείο μεταξύ των τεσσάρων μελετών είναι η αντικειμενική μελέτη των σχετικών θεμάτων από τέσσερις κορυφαίους ειδικούς στη μελέτη της γλώσσας, της ιστορίας και της αρχαιολογικής κατάστασης της αρχαίας Μακεδονίας. Το επίκεντρο του τόμου είναι η θέση της μακεδονικής στους κόλπους της αρχαίας ελληνικής, και ειδικότερα ως μέλους του διαλεκτικού χάρτη της αρχαίας ελληνικής, καθώς και οι ενισχυτικές μαρτυρίες από τις συναφείς επιστήμες της φιλολογίας, της ιστορίας και της αρχαιολογίας.

The studies in the present volume represent the accumulated knowledge of four scholars who specialize in the study of the language and culture of ancient Greece, of Macedonia in particular. As required by the nature of the topic, their approach is interdisciplinary. The first study focuses on the history of ancient Macedonia up to the Hellenistic period, the second study examines the archaeological finds, the third study tackles the issue of the philological data and the linguistic map of Macedonia, whereas the last chapter focuses on the examination of the language issue. The common feature that functions as the unifying thread for all four essays is the objective study of the relevant issues by four authorities in the study of the language, the history and the archaeology of ancient Macedonia. The main focus of the volume is the relation of Macedonian to Ancient Greek, more specifically its position within the dialect geography of ancient Greece, an effort supported by evidence from the contiguous disciplines of philology, history, and archaeology.

Les quatre textes que comprend ce volume constituent un concentré des connaissances de quatre spécialistes de la Macédoine antique qui ont adopté, comme l'exige la nature du sujet, une approche pluridisciplinaire. Le premier texte se concentre sur l'histoire de la Macédoine, du début jusqu'à la période hellénistique, le deuxième se penche sur les données archéologiques, le troisième parle des témoignages littéraires sur la Macédoine antique et le dernier chapitre traite plus systématiquement des données linguistiques. Le fil conducteur de ces quatre textes est l'étude objective des questions pertinentes par quatre sommités de l'étude de la langue, de l'histoire et de l'archéologie de la Macédoine antique. Le sujet central de ce volume est la place du macédonien par rapport au grec ancien et, plus particulièrement, par rapport à la carte dialectale de la Grèce antique, et s'appuie sur les témoignages apportés par les sciences apparentées que sont la philologie, l'histoire et l'archéologie.

Die vier in diesem Band enthaltenen Texte stellen das konzentrierte Wissen von vier Spezialisten für die Erforschung des antiken Makedoniens dar und folgen einer fachübergreifenden Annäherung, wie es die Natur des Forschungsgegenstandes erfordert. Der erste Text konzentriert sich auf Themen, die die Geschichte Makedoniens betreffen vom Beginn der historischen Zeit bis zur hellenistischen Periode, der zweite beschäftigt sich mit der archäologischen Sachlage, im darauf folgenden werden die philologischen Zeugnisse des antiken Makedoniens diskutiert, während im letzten eine systematische Diskussion über linguistische Gegebenheiten geführt wird. Gemeinsamer Nenner, der als verbindendes Element der vier Arbeiten wirkt, ist die objektive Untersuchung der betreffenden Themen durch vier exzellente Kenner der Sprache, der Geschichte und der archäologischen Situation des antiken Makedoniens. Im Zentrum des Bandes steht die Stellung des Makedonischen innerhalb des Altgriechischen und zwar speziell als Mitglied der Dialektgeographie des Altgriechischen; dabei helfen die Zeugnisse aus den Nachbarwissenschaften: der Philologie, der Geschichte und der Archäologie.

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας / www.greeklanguage.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ISBN 978-960-7779-52-6

9 789607 779526 >

/ ΥΠΑΙΘΡ.Π.Α. / Κ.Ε.Γ. /

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΡΧΑΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ: ΓΛΩΣΣΑ, ΙΣΤΟΡΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Αρχαία Μακεδονία: Γλώσσα, ιστορία, πολιτισμός

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

EL

MINISTRY OF EDUCATION AND RELIGIOUS AFFAIRS, CULTURE AND SPORTS

CENTRE FOR THE GREEK LANGUAGE

Ancient Macedonia: Language, History, Culture

EDITOR: GEORGIOS K. GIANNAKIS

EN

MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION ET DES CULTES, DE LA CULTURE ET DES SPORTS

CENTRE DE LA LANGUE GRECQUE

Macédoine antique : langue, histoire, culture

SOUS LA DIRECTION DE GEORGIOS K. GIANNAKIS

FR

MINISTERIUM FÜR BILDUNG UND RELIGION, KULTUR UND SPORT

ZENTRUM FÜR DIE GRIECHISCHE SPRACHE

Antikes Makedonien: Sprache, Geschichte, Kultur

HERAUSGEBER: GEORGIOS K. GIANNAKIS

DE

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ / THESSALONIKI / THESSALONIQUE 2012

ΣΥΝΤΟΜΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΓΕΓΟΝΩΤΩΝ

Μέσα Ζου –τέλη 6ου αιώνα Πρώτη φάση της συγκρότησης του μακεδονικού βασιλείου με αφηρητιά τις Αιγές (Βεργίνα): Πιέρια, Βοττιαία και παράτια χώρα μέχρι τη Θέρμη (Θεσσαλονίκη), Αλμωπία, Εορδαία.
=510 Επί Αμόντα Α΄ η Μακεδονία γίνεται υποτελής στους Πέρσες. Κατά τη διάρκεια της Ιωνικής επανάσταση απαλλάσσεται από τον περσικό ζυγό και ο διάδοχος του θρόνου Αλέξανδρος Α΄ είναι ο πρώτος Μακεδόνας που λαμβάνει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες το 496.
492 Ανάκτηση της Μακεδονίας από τον πέρση στρατηγό Μαρδόνιο.
480/79 Συμμετοχή του μακεδόνα βασιλιά Αλεξάνδρου στην εκκρατεία του Σέρξη και, μετά την αποτυχία της, επέκταση του μακεδονικού κράτους στην περιοχή μεταξύ Αξιού και Στρυμόνα, γεγονός το οποίο οδηγεί σε τριβές με τα γειτονικά θρακικά φύλα και τους Αθηναίους.
450–413 Βασιλιάς Περδίκκας Β΄.
436 Οι Αθηναίοι ιδρύουν την Αμφίπολη στον Κάτω Στρυμόνα.
433/2 Ρήξη των σχέσεων με την Αθήνα και παρακίνηση σε αποστασία των συμμάχων της Αθήνας στη Χαλκιδική, Αθηναϊκές στρατιωτικές επιχειρήσεις εναντίον των συμμάχων τους και του μακεδόνα βασιλιά.
431–404 Πελοποννησιακός Πόλεμος, στον οποίο ο Περδίκκας, αλλάζοντας συχνά παράταξη, καθορίζονται να ελιχθεί επιτυχώς ανάμεσα στις εμπόλεμες πλευρές και να διατηρήσει σε μεγάλο βαθμό την ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα του βασιλείου του.
413–399 Βασιλιάς Αρχέλαος: εδραίωση της Μακεδονίας, ενίσχυση του στρατιωτικού δυναμικού της, προστασία και εν μέρει επέκταση των συνόρων, ενωμάτωση της Μακεδονίας στον ελληνικό πολιτισμό, επέμβαση στη Θεσσαλία.
399–393 Διαμάχες για τη διεκδίκηση του θρόνου.
393–370/69 Αμόντας Γ΄: αρχικά συναντά δυσκολίες με τους Ιλλυριοίς και το Κοινό των Χαλκιδίων, εναντίον των οποίων
382–379 οι Σπαρτιάτες βοηθούν τον μακεδόνα βασιλιά.
=375 Συμμαχία με την Αθήνα και προμήθεια ναυπηγικής ξυλείας.
370/69–369/68 Βασιλιάς Αλέξανδρος ο Β΄: Επέμβαση στη Θεσσαλία μετά τη διασφάλιση των δυτικών συνόρων, προβλήματα με τον σφετεριστή Πausανία από την Άλωρο και τους Θηβαίους. Ο Φίλιππος παραδίδεται ως όμηρος στη Θήβα.
369/68 Μετά τη δολοφονία του Αλεξάνδρου ο Πτολεμαίος αναλαμβάνει επίτροπος του μετέπειτα Περδίκκα του Γ΄.
365 Ο Περδίκκας ο Γ΄ αναλαμβάνει την εξουσία, ο οποίος έχει τη δυνατότητα να εδραιώσει το βασίλειό του και να διασφαλίσει τα εξωτερικά του σύνορα,
359 φονεύεται, όμως, σε μάχη κατά των Ιλλυριών. Ο Φίλιππος Β΄ κατακτά την εξουσία, εξουδετερώνει όλους τους αντιπάλους του και διασφαλίζει τα σύνορα του βασιλείου του.
358 Νίκη του Φιλίππου εναντίον των Ιλλυριών και επέκταση των δυτικών συνόρων πρώτη επέμβαση στη Θεσσαλία.

BRIEF CHRONOLOG WITH THE MOST IMPORTANT FACTS

Mid-7th – end of 6th century First phase in the formation of the Macedonian kingdom, starting from Aegae (modern-day Vergina): Pieria, Bottiaea, and coastal area up to Therme (Thessaloniki), Almopia, Eordaea.
=510 Under the reign of Amyntas I Macedonia is subjected to the Persians. During the Ionic revolution Macedonia is liberated from Persian occupation and Alexander I is the first Macedonian lawful heir to participate in 496 Olympics.
492 Macedonia is reoccupied by Persian general Mardonius.
480/79 Participation of the Macedonian king Alexander in Xerxes' campaign and, after its failure, expansion of Macedonian state to the area between Axios and Strymon, a fact which leads to disputes with neighboring Thracian races and the Athenians.
450–413 King Perdiccas II.
436 Founding of Amphipolis by the Athenians at Low Strymon.
433/2 Break of the relations with Athens and incitation of the Athenian allies at Chalcidice to revolt. Athenian military operations against their allies and against the Macedonian king.
431–404 Peloponnesian War, during which Perdiccas constantly switches party and accomplishes to successfully manoeuvre between the belligerent sides, securing his kingdom's independence and territorial integrity.
413–399 King Archelaus: Consolidation of Macedonia, reinforcement of its military, protection and partly expansion of the borders, integration of Macedonia into Greek culture, intervention in Thessaly.
399–393 Rivalry over the throne.
393–370/69 Amyntas III: Initially he faces difficulties with the Illyrians and with the Chalcidian League, against whom
382–379 the Spartans help the Macedonian king.
=375 Alliance with Athens and supply of shipbuilding timber.
370/69–369/68 370/69–369/68 King Alexander II: Intervention in Thessaly after safeguarding the western borders, problems with usurper Pausanias from Aloros and with the Thebans. Philip surrenders at Thebes as a hostage.
369/68 After Alexander's assassination, Ptolemy takes over his duties as a supervisor of later Perdiccas III.
365 Perdiccas III takes over the authority and has the possibility to consolidate his kingdom and reassure his external borders,
359 but he is killed in a battle against the Illyrians. Philip II comes into power, eliminates all his adversaries and secures his kingdom's borders.
358 Winning over the Illyrians and expansion of western borders; first intervention in Thessaly.
357 Conquest of Amphipolis and Pydna; marriage to Olympias. After the declaration of war on behalf of the Athenians, Philip contracts treaty with the Chalcidian League.
356 Victories against the alliance of Illyrians, Paeonians, and Thracians; founding of Philippi; birth of Alexander the Great; conquest of Potidaea.

CHRONOLOGIQUE BREF DES ÉVÉNEMENTS LES PLUS IMPORTANTS

Med VII* – fin de VI* siècles première phase de la formation du royaume macédonien avec Aigéai (Vergina) comme point de départ : Piérie, Bottie et région côtière jusqu'à Thermè (Thessalonique), Almopie, Éordée.
=510 Sous le règne d' Amyntas I Macédoine est mise sous la domination perse. Pendant la Révolution ionienne, la Macédoine est libérée de l'occupation perse et Alexandre I est le premier macédonien héritier légitime qui participe aux Jeux Olympiques en 496.
492 Macédoine est reprise par général perse Mardonius.
480/79 Participation du roi macédonien Alexandre à l'expédition de Xerxès et, après son échec, expansion de l'Etat macédonien jusqu'à la région entre Axios et Strymon, en amenant aux querelles avec les races voisines de Thrace et, aussi, avec les Athéniens.
450-413 Roi Perdiccas II.
436 Les Athéniens fondent Amphipolis sur Strymon bas.
433/2 Rupture des relations avec les Athéniens et incitation en révolte des alliés Athéniens en Chalcidique. Opérations militaires athéniennes contre leurs alliés et aussi contre le roi des Macédoniens.
431-404 La guerre du Péloponnèse, pendant laquelle Perdiccas passe d'une côté à l'autre et accomplit à manoeuvrer entre les deux parties belligérants et aussi à garder intacts l'indépendance et l'intégrité territoire de son royaume.
413-399 Roi Archélaos: Consolidation de Macédoine, renforcement de ses forces militaires, protection et partiellement expansion des frontières, intégration de Macédoine à la culture grecque, intervention en Thessalie.
399-393 Querelles pour le trône.
393-370/69 Amyntas III : Premièrement il est en face avec les difficultés en ce qui concerne les Illyriens et l'Union de Chalcidique contre lequel
382-379 les Spartiates aident le roi Macédonien.
=375 Alliance avec Athènes et provision du bois pour construction navale.
370/69-369/68 Roi Alexandre II : Intervention en Thessalie après avoir préservé les frontières de l'ouest, problèmes avec l'usurpateur Pausanias d'Aloros et avec les Thébains. Philip se rend comme otage à Thèbes.
369/68 Après l'assassinat d'Alexandre, Ptolémée prend le pouvoir comme surveillant de dernier Perdiccas III.
365 Perdiccas III prend le pouvoir et il y avait la possibilité d'établir son royaume et assurer ses frontières extérieures,
359 mais il est assassiné dans une bataille contre les Illyriens. Philip prend le pouvoir, il élimine ses adversaires et assure les frontières de son royaume.
358 Victoire sur les Illyriens et expansion des frontières de l'ouest ; première intervention en Thessalie.
357 Conquête d'Amphipolis et Pydna ; mariage à Olympias. Après la déclaration de la guerre de la part des Athéniens, Philip conclut un traité avec l'Union Chalcidique.

KLEINE CHRONOLOGIE DER WICHTIGSTEN EREIGNISSE

Mitte des 7. bis Ende des 6. Jh.s Von Aigaei (Vergina) als erste Phase der makedonischen Reichsbildung: Pierien, Bottiaia und Küste bis Therme (Thessaloniki), Almopia, Eordaiä.
ca. 510 Unter König Amyntas I. wird Makedonien persischer Vasallenstaat. Während des Ionischen Aufstands Abschtüttelung der Perserherrschaft und Thronfolge Alexandros' I., der 496 als erster Makedone in Olympia auftritt.
492 Rückeroberung Makedoniens durch den persischen Feldherrn Mardonios.
480/79 Teilnahme des Makedonenkönigs Alexandros am Xerxeszug und nach dessen Scheitern Ausgreifen in die Landschaften zwischen Axios und Strymon, was zu Reibungen mit den benachbarten thrakischen Stämmen und den Athenern führt.
ca. 450–413 König Perdikkas II.
436 Die Athener gründen Amphipolis am unteren Strymon.
433/2 Bruch mit Athen und Aufstachelung athenischer Bündner auf der Chalkidischen Halbinsel. Athenische Militäraktionen gegen diese und den Makedonenkönig.
431–404 Peloponnesischer Krieg, in dem sich Perdikkas durch häufigen Seitenwechsel erfolgreich zwischen den kämpfenden Parteien hindurchlavieren und damit die Unabhängigkeit und territoriale Integrität seines Reiches weitgehend erhalten kann.
413–399 König Archelaos: Konsolidierung Makedoniens, Stärkung seiner Wehrkraft, Sicherung und teilweise Erweiterung der Grenzen, Anschluss Makedoniens an die griechische Kultur, Eingreifen in Thessalien.
399–393 Thronwirren.
393–370/69 König Amyntas III.: Anfangs Schwierigkeiten mit den Illyrern und dem Chalkidischen Bund, gegen den die Spartaner
382–379 dem Makedonenkönig zu Hilfe kommen.
ca. 375 Bündnis mit Athen und Lieferungen von Schiffbauholz.
370/69–369/8 König Alexandros II.: Nach Sicherung der Westgrenze Eingreifen in Thessalien, aber Probleme mit dem Präntendenten Pausanias von Aloros und den Thebanern. Philipp als Geisel nach Theben gegeben.
369/8 Nach Alexandros' Ermordung wird Ptolemaios Vormund des späteren Perdikkas III.
365 Herrschaftsübernahme durch Perdikkas III., der sein Reich konsolidieren und nach außen absichern kann, aber
359 in einer Schlacht gegen die Illyrer fällt. Philipp II. ergreift die Herrschaft, schaltet alle Präntendenten aus und sichert die Grenzen seines Königreichs.
358 Sieg über die Illyrer und Vorschieben der Westgrenze; erstes Eingreifen in Thessalien.
357 Einnahme von Amphipolis und Pydna; Heirat mit Olymptias; nach Kriegserklärung der Athener Vertrag mit dem Chalkidischen Bund.
356 Siege über eine Koalition von Illyrern, Paionen und Thrakern; Gründung von Philippi; Geburt Alexanders des Großen; Einnahme von Poteidaia.

355 New intervention in Thessaly; Sacred War III begins. Philip besieges Methone.

354 Conquest of Methone.

353 Operations East of Nestus; intervention in Thessaly and defeat by Onomarchus from Phocis.

352 Philip becomes general in chief of the Thessalian League and wins over Onomarchus. He marches up to Thermopylae and right after he commences an expedition to Thrace.

351 Alexander's brother-in-law is appointed as ruler of Epirus.

349–348 War against the Chalcidian League and destruction of Olynthus.

346 Contracting peace with Athens on the basis of the status quo; treaty with the Phocians. Philip is accepted as a member of the Delphic amphictyony.

345 Expedition to Illyria.

344–342 Safeguarding Macedonian rule in Thessaly and Macedonian influence on Epirus; indirect interference with southern Greek cities' internal affairs and, at the same time, unsuccessful attempt for an approach to Athens.

342–341 Conquest of Thrace up to Aimos (Balkans) and the Black Sea.

340 Athens founds the Greek League (Koinon). Philip besieges Perinthus and Byzantium and captures the Athenian grain fleet.

339 Expedition up to the mouth of Danube. Beginning of Fourth Sacred War in which Philip intervenes and

338 he wins at Chaeronea. He contracts peace treaty with Boeotia, Athens and other Greek cities. Guard installation; expedition to Peloponnese and Sparta's weakening.

337 Founding of Corinthian League and decision on war against the Persians.

336 Macedonian advance guard passes through Hellespont. Philip is assassinated.

BRIEF CHRONOLOG WITH THE MOST IMPORTANT FACTS

Mid-7th – end of 6th century First phase in the formation of the Macedonian kingdom, starting from Aegae (modern-day Vergina): Pieria, Bottiaea, and coastal area up to Therme (Thessaloniki), Almopia, Eordaea.
=510 Under the reign of Amyntas I Macedonia is subjected to the Persians. During the Ionic revolution Macedonia is liberated from Persian occupation and Alexander I is the first Macedonian lawful heir to participate in 496 Olympics.
492 Macedonia is reoccupied by Persian general Mardonius.
480/79 Participation of the Macedonian king Alexander in Xerxes' campaign and, after its failure, expansion of Macedonian state to the area between Axios and Strymon, a fact which leads to disputes with neighboring Thracian races and the Athenians.
450–413 King Perdiccas II.
436 Founding of Amphipolis by the Athenians at Low Strymon.
433/2 Break of the relations with Athens and incitation of the Athenian allies at Chalcidice to revolt. Athenian military operations against their allies and against the Macedonian king.
431–404 Peloponnesian War, during which Perdiccas constantly switches party and accomplishes to successfully manoeuvre between the belligerent sides, securing his kingdom's independence and territorial integrity.
413–399 King Archelaus: Consolidation of Macedonia, reinforcement of its military, protection and partly expansion of the borders, integration of Macedonia into Greek culture, intervention in Thessaly.
399–393 Rivalry over the throne.
393–370/69 Amyntas III: Initially he faces difficulties with the Illyrians and with the Chalcidian League, against whom
382–379 the Spartans help the Macedonian king.
=375 Alliance with Athens and supply of shipbuilding timber.
370/69–369/68 370/69–369/68 King Alexander II: Intervention in Thessaly after safeguarding the western borders, problems with usurper Pausanias from Aloros and with the Thebans. Philip surrenders at Thebes as a hostage.
369/68 After Alexander's assassination, Ptolemy takes over his duties as a supervisor of later Perdiccas III.
365 Perdiccas III takes over the authority and has the possibility to consolidate his kingdom and reassure his external borders,
359 but he is killed in a battle against the Illyrians. Philip II comes into power, eliminates all his adversaries and secures his kingdom's borders.
358 Winning over the Illyrians and expansion of western borders; first intervention in Thessaly.
357 Conquest of Amphipolis and Pydna; marriage to Olympias. After the declaration of war on behalf of the Athenians, Philip contracts treaty with the Chalcidian League.
356 Victories against the alliance of Illyrians, Paeonians, and Thracians; founding of Philippi; birth of Alexander the Great; conquest of Potidaea.